

DZIAŁ X

EDUKACJA I WYCHOWANIE

Uwagi ogólne

1. Z dniem 1 IX 1999 r. rozpoczęto wprowadzanie reformy ustroju szkolnego, której zasady reguluje ustawa z dnia 8 I 1999 r. – Przepisy wprowadzające reformę ustroju szkolnego (Dz. U. Nr 12, poz. 96) z późniejszymi zmianami.

W wyniku wdrażania nowego systemu edukacji:

- w roku szkolnym 1999/2000 w miejsce 8-letnich szkół podstawowych powstały 6-letnie szkoły podstawowe i 3-letnie gimnazja, w których nauka jest obowiązkowa; w związku z powyższym od roku szkolnego 2001/02 nie przeprowadza się naboru do klas pierwszych szkół ponadpodstawowych dla młodzieży, tj. zasadniczych (zawodowych) i średnich ogólnokształcących oraz zawodowych – na podbudowie programowej klasy VIII szkoły podstawowej (nie dotyczy szkół średnich zawodowych – na podbudowie programowej szkoły zasadniczej zawodowej), natomiast nadal trwa nabór do klas pierwszych szkół ponadpodstawowych dla dorosłych,
- w roku szkolnym 2002/03 zaczął funkcjonować system szkół ponadgimnazjalnych, obejmujący: 2- 3-letnie zasadnicze szkoły zawodowe, 3-letnie licea ogólnokształcące, 3-letnie licea profilowane, 4-letnie technika oraz w roku szkolnym 2004/05 – dla absolwentów zasadniczych szkół zawodowych – 2-letnie uzupełniające licea ogólnokształcące i 3-letnie technika uzupełniające.

Ponadto do szkół ponadgimnazjalnych zalicza się od roku szkolnego 2003/04 szkoły artystyczne dające uprawnienia zawodowe, które do roku szkolnego 2002/03 (w przypadku absolwentów – do roku szkolnego 2003/04) zaliczono do ponadpodstawowych średnich szkół zawodowych oraz od roku szkolnego 2004/05 – 3-letnie ponadgimnazjalne specjalne szkoły przysposabiające do pracy.

2. W związku ze stopniowym wprowadzaniem reformy ustroju szkolnego, obok szkół ponadgimnazjalnych do roku szkolnego 2004/05 działały również szkoły ponadpodstawowe dla młodzieży oraz ich oddziały będące w strukturze szkół ponadgimnazjalnych; nadal działają – do zakończenia cyklu kształcenia – szkoły ponadpodstawowe dla dorosłych oraz ich oddziały.

3. W obecnej edycji Rocznika dane dotyczące **szkół ponadgimnazjalnych** (dla absolwentów gimnazjum) **podaje się łącznie ze szkołami ponadpodstawowymi** (dla absolwentów 8-letniej szkoły podstawowej), przy czym prezentowane dane, jeśli nie zaznaczono inaczej dotyczą:

- w roku szkolnym 2000/01 – szkół ponadpodstawowych: zasadniczych (zawodowych), liceów ogólnokształcących i średnich zawodowych,
- w roku szkolnym 2004/05 – szkół ponadgimnazjalnych, podawanych – w przypadku szkół zasadniczych zawodowych, liceów ogólnokształcących i techników – łącznie ze szkołami ponadpodstawowymi i ich oddziałami,
- w roku szkolnym 2005/06 szkół ponadgimnazjalnych, z wyjątkiem szkół dla dorosłych, które podaje się łącznie ze szkołami ponadpodstawowymi i ich oddziałami.

CHAPTER X

EDUCATION

General notes

1. On 1 IX 1999 the introduction of school system's reform was initiated, the rules of which were regulated by the Law of 8 I 1999 – Regulations introducing the reform of school system (Journal of Laws No.12, item 96) with later amendments.

As a result of introduction of the new education system:

- in 1999/2000 school year instead of 8-year primary schools, 6-year primary schools and 3-year lower secondary schools were established, education in which was compulsory; due to this since 2001/02 no enrolment will have been carried out to first grades of upper secondary (post-primary) schools for youth, i.e. basic vocational schools and secondary schools: general and vocational schools – on the programme basis of 8th primary school (irrelevant for secondary vocational schools – with programme basis of basic vocational schools), however enrolment to first grades of upper secondary (post-primary) schools for adults was in progress,
- in 2002/03 school year a system of upper secondary schools, including: 2- 3-year basic vocational schools, 3-year general secondary schools, 3-year specialized secondary schools and 4-year technical secondary schools as well as in 2004/05 school year – for graduates of basic vocational schools – 2-year supplementary general secondary schools and 3-year supplementary technical schools.

Moreover, upper secondary schools since 2003/04 school year cover art schools leading to professional certification, which until 2002/03 school year (and in case of graduates – until 2003/04 school year) were classified to upper secondary (post-primary) vocational schools as well as since 2004/05 school year – 3-year special upper secondary job-training schools.

2. In connection with gradual introduction of school system's reform, besides upper secondary schools until 2004/05 there were also upper secondary (post-primary) schools for adults and their sections are still operating until the end of their educational cycle.

3. In the present issue of the Yearbook the data concerning to **upper secondary schools** (for graduates of lower secondary school) **include upper secondary (post-primary) schools** (for graduates of 8-year primary school), and the presented data – unless otherwise stated – concern to:

- for school year 2000/01 – the following upper secondary (post-primary) schools: basic vocational schools, general secondary and vocational secondary schools,
- for school year 2004/05 – upper secondary schools, in the case of basic vocational schools, general secondary schools and technical secondary schools including upper secondary (post-primary) schools and their sections,
- for school year 2005/06 upper secondary schools, except for schools for adults, presented jointly with upper secondary (post-primary) schools and their sections.

4. Data include schools and establishments

4. Dane obejmują szkoły i placówki prowadzone przez jednostki administracji centralnej (rządowej), jednostki samorządu terytorialnego (gminy, powiaty i województwa) oraz inne osoby prawne i fizyczne.

5. Szkoły (z wyjątkiem szkół wyższych) i placówki mogą być publiczne, niepubliczne o uprawnieniach szkoły publicznej i niepubliczne. Szkoła niepubliczna może uzyskać uprawnienia szkoły publicznej, jeżeli realizuje minimum programowe oraz stosuje zasady klasyfikowania i promowania uczniów ustalone przez Ministra Edukacji Narodowej, umożliwiające uzyskanie świadectw lub dyplomów państwowych. Jednostki administracji centralnej (rządowej), jednostki samorządu terytorialnego mogą prowadzić tylko szkoły publiczne. Szkoły podstawowe i gimnazja mogą być tylko publiczne lub niepubliczne o uprawnieniach szkoły publicznej. Szkoły wyższe są państwowe i niepaństwowe. Uczelnie niepaństwowe tworzone są na podstawie zezwolenia Ministra Edukacji Narodowej.

6. Szkoły dla dzieci i młodzieży obejmują:

1) **szkoły podstawowe** (łącznie ze specjalnymi), spośród których wyróżnia się:

- a) szkoły sportowe i mistrzostwa sportowego (bez szkół specjalnych),
- b) szkoły filialne (bez szkół specjalnych),
- c) „małe szkoły” (bez szkół specjalnych), organizowane od roku szkolnego 2001/02, prowadzące klasy I-III dla uczniów, którzy mają utrudniony dostęp do szkół (głównie ze względu na znaczną odległość od miejsca zamieszkania),
- d) szkoły artystyczne (bez szkół specjalnych), realizujące jednocześnie program szkoły podstawowej.

Dzieci w wieku 6 lat mają obowiązek rocznego przygotowania w oddziałach przedszkolnych przy szkołach podstawowych i przedszkolach (łącznie ze specjalnymi);

2) **gimnazja** (łącznie ze specjalnymi), spośród których wyróżnia się:

- a) szkoły sportowe i mistrzostwa sportowego (bez szkół specjalnych),
- b) filie gimnazjów (bez szkół specjalnych) – tylko w roku szkolnym 2000/01,
- c) szkoły przysposabiające do pracy na podbudowie programowej VI klasy szkoły podstawowej (od roku szkolnego 2003/04 szkoły z oddziałami przysposabiającymi do pracy);

3) **szkoły specjalne ponadgimnazjalne przysposabiające do pracy** (funkcjonujące od roku szkolnego 2004/05);

4) **zasadnicze szkoły zawodowe** (łącznie ze specjalnymi);

5) **licea ogólnokształcące** (łącznie ze specjalnymi);

6) **uzupełniające licea ogólnokształcące** (funkcjonujące od roku szkolnego 2004/05);

7) **licea profilowane** (łącznie ze specjalnymi);

8) **technika** (łącznie ze specjalnymi);

9) **technika uzupełniająca** – funkcjonujące od roku szkolnego 2004/05 (łącznie ze specjalnymi);

10) **szkoły artystyczne** dające uprawnienia zawodowe.

7. **Szkoły policealne** – kształcące w formie dziennej, wieczorowej lub zaocznej – obejmują:

1) policealne (pomaturalne) szkoły zawodowe (1-, 2- lub 3-letnie), łącznie ze szkołami specjalnymi;

2) nauczycielskie kolegia języków obcych oraz kolegia nauczycielskie (w których absolwentom nie nadaje się tytułu licencjata; bez szkół specjalnych) prowadzone przez wydziały edukacji wojewódzkich urzędów marszałkowskich.

8. **Szkoły wyższe** realizują kształcenie w systemie studiów dziennych, wieczorowych, zaocznych i eksternistycznych.

Informacje z zakresu szkół wyższych:

1) podano łącznie z nauczycielskimi kolegiami języków obcych, w których absolwentom nadaje

managed by central (government) entities and local self-government entities (gminas, powiats and voivodships), as well as by other legal and natural persons.

5. Schools (with the exceptions of higher education institutions) and establishments can be public, non-public with the competence of a public school and non-public. A non-public school can obtain the competence of a public school, if it implements the minimum programme as well as applies the principles of classifying and promoting pupils and students as established by the Ministry of National Education, allowing students to obtain state certificates or diplomas. Central (government) entities and local self-government entities can only administer public schools. Primary schools and lower secondary schools can be administered either as public schools, or non-public schools with the competence of a public school. Tertiary education comprises state and non-state higher education institutions. Non-state higher education institutions are established on the basis of a permit of the Ministry of National Education.

6. Schools for children and youth include:

1) **primary schools** (including special schools), of which:

- a) sports schools and athletic schools (excluding special schools),
- b) branch schools (excluding special schools),
- c) "small schools" (excluding special schools) organized since 2001/02 school year, comprising grades I-III for children who have limited access (primarily due to distance from place of residence),
- d) art schools (excluding special schools) simultaneously conducting a primary school programme.

Children at the age of 6 have a duty to receive one year pre-primary education (preparing them for school) which is carried out either in nursery schools or in pre-primary sections of primary schools (including special schools);

2) **lower secondary schools** (including special schools), of which:

- a) sports schools and athletic schools (excluding special schools),
- b) lower secondary branch schools (excluding special schools) – only in 2000/01 school year,
- c) job-training schools on the basis of 6th grade of primary school (until 2003/04 school year schools with job-training sections);

3) **special upper secondary job-training schools** (operating since 2004/05 school year);

4) **basic vocational schools** (including special schools);

5) **general secondary schools** (including special schools);

6) **supplementary general secondary schools** (operating since 2004/05 school year);

7) **specialized secondary schools** (including special schools);

8) **technical secondary schools** (including special schools);

9) **supplementary technical secondary schools** – operating since 2004/05 (including special schools);

10) **art schools** leading to professional certification.

7. **Post-secondary schools** - educating in day, evening or weekend form include:

1) post-secondary vocational schools (1-, 2- or 3-year), including special schools;

2) foreign language teacher training colleges as well as teacher training colleges (in which graduates do not receive title of licentiate; excluding special schools) conducted by education departments of voivodship marshals' offices.

8. **Tertiary education** (university level) includes day, evening, weekend and extramural studies.

Data regarding tertiary education:

1) include foreign language teacher training colleges in which graduates receive the title of li-

się tytuł licencjata;

- 2) jeżeli nie zaznaczono inaczej, obejmują cudzoziemców studiujących w Polsce;
  - 3) nie obejmują Polaków studiujących za granicą.
- Studentów i absolwentów wykazano zgodnie z siedzibą poszczególnych szkół wyższych łącznie z filiami, wydziałami i instytutami zamiejscowymi oraz punktami konsultacyjnymi. Dane nie obejmują szkół resortu obrony narodowej oraz szkół resortu spraw wewnętrznych i administracji.

9. Szkoły dla dorosłych kształcące w formie dziennej i wieczorowej oraz zaocznej obejmują:

- 1) szkoły podstawowe dla dorosłych oraz do roku szkolnego 2000/01 – podstawowe studium zawodowe;
- 2) gimnazja dla dorosłych oraz w roku szkolnym 2000/01 – podstawowe studium zawodowe;
- 3) szkoły ponadgimnazjalne (łącznie ze szkołami ponadpodstawowymi i ich oddziałami):
  - a) zasadnicze zawodowe dla dorosłych,
  - b) licea ogólnokształcące dla dorosłych,
  - c) uzupełniające licea ogólnokształcące dla dorosłych,
  - d) licea profilowane dla dorosłych,
  - e) technika dla dorosłych,
  - f) technika uzupełniająca dla dorosłych.

10. Szkoły specjalne organizowane są dla dzieci i młodzieży ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, w tym dla młodzieży niepełnosprawnej. Kształcenie może być realizowane w systemie szkolnym lub w formie indywidualnej. Kształcenie specjalne odbywa się w funkcjonujących samodzielnie szkołach specjalnych, w szkołach ogólnodostępnych (w których tworzone są oddziały specjalne lub klasy integracyjne, ogólnodostępne, terapeutyczne i wyrównawcze) oraz w specjalnych ośrodkach szkolno-wychowawczych lub zakładach opieki zdrowotnej.

11. Specjalne ośrodki szkolno-wychowawcze są to placówki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnej w wieku 3 lat i więcej, które z racji niepełnosprawności nie mogą uczęszczać do przedszkola lub szkoły.

12. Ośrodki rewalidacyjno-wychowawcze są placówkami umożliwiającymi dzieciom i młodzieży z upośledzeniem umysłowym w stopniu głębokim realizację obowiązku szkolnego poprzez uczestnictwo w zajęciach rewalidacyjno-wychowawczych.

13. Młodzieżowy ośrodek wychowawczy jest to placówka opiekuńczo-wychowawcza przeznaczona dla dzieci i młodzieży wymagającej izolacji z uwagi na niedostosowanie społeczne, tj. z zaburzeniami zachowania i zagrożonych uzależnieniem.

Do młodzieżowego ośrodka wychowawczego kierowane są dzieci i młodzież w wyniku orzeczeń sądów rodzinnych, poradni wychowawczo-zawodowych bądź pogotowiu opiekuńczego.

14. Młodzieżowy ośrodek socjoterapii jest to specjalna placówka profilaktyczno-wychowawcza przeznaczona dla młodzieży w wieku 15-18 lat (w uzasadnionych przypadkach do 21 roku życia) w dużym stopniu zagrożoną uzależnieniami, która wymaga długotrwałej opieki specjalistycznej.

Placówka ta zapewnia całonocny pobyt i opiekę.

15. Dane o nauczycielach akademickich dotyczą zatrudnionych na stanowiskach: profesora, docenta, adiunkta, asystenta oraz zatrudnionych na pozostałych stanowiskach dydaktycznych: starszego wykładowcy, wykładowcy, lektora, instruktora, z tym, że w przypadku wyższych szkół zawodowych nie występują stanowiska docenta i adiunkta.

16. Placówki wychowania przedszkolnego są to placówki opiekuńczo-wychowawcze, przeznaczone dla dzieci w wieku od lat 3 do rozpoczęcia przez nie nauki w szkole podstawowej, zapewniające dzieciom opiekę oraz mające na celu przygotowanie ich do nauki w szkole.

Do placówek wychowania przedszkolnego zaliczono:

- przedszkola,
- oddziały przedszkolne przy szkołach podstawowych.

17. Pomieszczenia szkolne nie obejmują po-

centiate;

- 2) include foreigners studying in Poland unless otherwise indicated;
- 3) do not include Poles studying abroad.

Data on students and graduates is given according to the seats of higher education institutions including branch sections, faculties and institutes operating in a place different than the place of their seat and consultative points. Data do not include Academies of the Ministry of National Defence and Academies of the Ministry of the Interior and Administration.

9. Schools for adults educating in day and evening as well as weekend form include:

- 1) primary schools for adults as well as until 2000/01 school year – primary vocational extramural studies;
- 2) lower secondary schools for adults as well as in 2000/01 school year – primary vocational extramural studies;
- 3) upper secondary schools (including upper secondary (post-primary) schools with sections):
  - a) basic vocational schools for adults,
  - b) general secondary schools for adults,
  - c) supplementary general secondary schools for adults,
  - d) specialized secondary schools for adults,
  - e) technical secondary schools for adults,
  - f) supplementary technical secondary schools for adults.

10. Special schools are organized for handicapped children and youth with special educational needs. Education may be conducted within the school system or individually. Special education occurs in special schools operating independently, in mainstream schools (in which special departments or integration, mainstream, therapeutic and compensatory classes are established) as well as in special educational centres or health care institutions.

11. Special educational centres are facilities for handicapped children and youth, aged 3 and more who, for reasons of their disability, are not able to attend regular schools or nursery schools.

12. Rehabilitation-education centres are facilities making it possible for children and youth with a mental retardation-profound to meet their obligation to receive an education through participating in rehabilitation-education classes.

13. Youth education centre is a care and educational centre requiring isolation for children and youth socially maladjusted, i.e. with behaviour disturbances or addiction to drugs.

Children and youth are referred to the centre as a result of verdict of Family Courts, educational and vocational guidance services or care emergency services.

14. Youth social therapy centre is special preventive and educational centre for youth 15-18 of age (in justified case up to 21) at risk of addiction to drugs demanding long-lasting specialist care.

This centre secured daylong stay and care.

15. Data regarding academic teachers concern the positions: professor, assistant professor, tutor and assistant as well as other didactic positions: senior lecturer, lecturer, lector, instructor however, the positions assistant professor and tutor do not occur in higher vocational schools.

16. Pre-primary education establishments are care and educational centres designated for children 3 of age until beginning education in primary school secured children for care and aimed at preparation to education in school.

Pre-primary education establishments include:

- nursery schools,
- pre-primary sections in primary schools.

17. Classrooms do not include classrooms in spe-

mieszczą w szkołach specjalnych.

18. Dane dotyczące:

- 1) wychowania przedszkolnego oraz szkół (poza szkołami wyższymi) podano według stanu na początku roku szkolnego; dane o absolwentach – na koniec roku szkolnego;
- 2) szkół wyższych – prezentuje się według stanu w dniu 30 XI, a do roku szkolnego 1999/2000 – według stanu w dniu 31 XII; dane o absolwentach dotyczą liczby wydanych dyplomów ukończenia studiów wyższych; absolwenci wykazani są z poprzedniego roku szkolnego (np. dla roku szkolnego 2004/05 absolwenci z roku szkolnego 1 X 2003 r. – 30 IX 2004 r.); do roku szkolnego 2000/01 wykazywani byli w roku kalendarzowym.

19. Absolwenci eksterni występują wyłącznie w szkołach policealnych, wyższych oraz w szkołach dla dorosłych (podstawowych, gimnazjach, liceach ogólnokształcących, szkołach zawodowych i ogólnozawodowych).

20. Internat to placówka opiekuńczo-wychowawcza przeznaczona dla młodzieży uczęszczającej do szkół ogólnokształcących i zawodowych zlokalizowanych poza stałym miejscem zamieszkania. **Bursa** to międzyszkolna placówka pełniąca funkcję internatu.

21. Zadaniem wychowania pozaszkolnego jest stwarzanie młodzieży warunków sprzyjających rozwijaniu zainteresowań i uzdolnień oraz rekreacji i wypoczynku w czasie wolnym od zajęć szkolnych.

Do placówek **wychowania pozaszkolnego** zaliczono: pałace młodzieży, młodzieżowe domy kultury, ogniska pracy pozaszkolnej, międzyszkolne ośrodki sportowe i inne placówki publiczne i niepubliczne.

22. Dane statystyczne pochodzą z badań pełnych, realizowanych przez Główny Urząd Statystyczny na formularzach o symbolu „S”. Od roku szkolnego 2003/04 na sprawozdaniach tego typu brak informacji na temat zatrudnionych nauczycieli (nie dotyczy nauczycieli akademickich). Informację tę można pozyskać ze sprawozdań realizowanych przez Ministerstwo Edukacji Narodowej.

cial schools.

18. Data regarding:

- 1) *pre-primary education as well as schools (excluding higher education institutions), concern the beginning of the school year; data concerning graduates – the end of the school year;*
- 2) *tertiary education are presented as of 30 XI, and until 1999/2000 school year as of 31 XII; data regarding graduates concern the number of diplomas issued at the end of studies; graduates are shown from the previous school year (e.g., for 2004/05 school year, graduates from 1 X 2003 – 30 IX 2004 school year); until 2000/01 school year graduates were shown according to the calendar year.*

19. Extramural graduates occur only in post-secondary school, tertiary education as well as schools for adults (primary, lower secondary, general secondary and vocational).

20. A boarding school is a foster and educational facility designated for youth attending general and vocational schools located outside their place of permanent residence. A **dormitory** is an inter-school facility serving as a boarding school.

21. Extracurricular education offered young people favorable conditions to develop interests and aptitudes, and provided recreations and rest during timetable free time.

Extracurricular education establishments include: youth's palaces, youth cultural establishments, extracurricular work's centres, interschool sports centres and other public and non-public establishments.

22. Statistical data originated from full polls realized by Central Statistical Office on forms with symbol "S". There is no information about teacher employment (does not concern academic teachers) on this type of reports since 2003/04 school year. Such information may be received from reports realized by the Ministry of National Education.